Pellervon taloustutkimus

LAUSUNTO

Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta

14.3.2017

# Valtioneuvoston selonteko kestävän kehityksen globaalista toimintaohjelmasta Agenda2030:sta (VNS 1/2017 vp)

Monissa Euroopan maissa maahanmuuttajien työllisyysaste on alhaisempi ja työttömyysaste korkeampi verrattuna valtaväestöön (OECD tilasto). Suomessa vuonna 2014 ulkomaalaista syntyperää olevien ja suomalaista syntyperää olevien välinen ero työllisyysasteessa oli yli 8 prosenttiyksikköä (ibid.).

Agenda 2030 -toimintaohjelmassa pyritään edistämään maahanmuuttajien kotoutumista. Kotouttamisohjelman (2016-2019) mukaisesti tavoitteena on "nopeuttaa kotoutumista ja vahvistaa siirtymiä kotoutumista edistäviin palveluihin sekä työelämään hyödyntäen tehokkaasti maahanmuuttajien oman kulttuurin vahvuuksia sekä aiemmin hankittua osaamista." Myös työelämän ulkopuolella olevien maahanmuuttajien kotoutumista pyritään edesauttamaan. Edellä mainitut tavoitteet ovat tarpeellisia maahanmuuttajien kotoutumisen edistämistä ajatellen.

## Maahanmuuttajien työllistyminen ja toimenpiteet

Maahanmuuttajien taustatekijöillä on merkittävä vaikutus työllistymiseen. Tutkimuskirjallisuuden mukaan mm. maassaoloaika, maahanmuuttoikä, äidinkieli, koulutustaso, työmarkkinoiden yleinen rakenne ja talouden suhdanteet vaikuttavat maahanmuuttajien työllistymisen todennäköisyyteen.

Aktiivisen työvoimapolitiikan vaikutuksia maahanmuuttajien työllistymiseen on tutkittu melko laajalti. Esimerkiksi palkkatukiohjelma edistää maahanmuuttajien työllistymistä (Heinesen ym. 2013), mutta erityisesti maahanmuuttajille räätälöidyillä työvoimapoliittisilla toimilla on saatu positiivisia lopputuloksia (Sarvimäki & Hämäläinen 2016). Yleisesti ottaen työllisyys on korkeinta sellaisten toimenpiteiden jälkeen, jotka vahvistavat suoraan työelämässä hyödynnettävissä olevia taitoja (Eronen ym. 2014). Tällaisia toimenpiteitä ovat esimerkiksi kielitaitoa parantavat palvelut osana TE-toimistojen palveluja.

Kielikoulutusta ja sen yhdistämistä kattavasti työvoimapoliittisiin toimenpiteisiin tulisi edelleen lisätä, sillä suuri osa ulkomaalaistaustaisista ei-työllisistä pitää kielitaidon puutetta tärkeimpänä esteenä työllistymiselle (UTH-tutkimus 2014). Kielikoulutuksen yhdistämistä kattavasti työvoimapoliittisiin toimenpiteisiin tukee laajemmalti tutkimuksissa havaittu kielitaidon suotuisa vaikutus maahanmuuttajien työllisyyteen ja ansioihin.

## Maahanmuuttajanaiset

Maahanmuuttajanaiset työllistyvät miehiä huonommin (Busk ym. 2016; UTH-tutkimus 2014). Perhetekijät, kuten naimisissa olo ja alaikäisten lasten lukumäärä vähentävät naisten työllistymisen todennäköisyyttä ja työuran pituutta (Busk ym. 2016). Maahanmuuttajanaiset perheellistyvät usein nuorempana ja hoitavat lapsia kotona kotihoidontuella pidempään kuin valtaväestön naiset (Tervola 2015; Hardoy & Schøne 2010). Kotona oleminen hidastaa suomen kielen oppimista ja sosiaalista verkostoitumista.

Perheellisten maahanmuuttajanaisten tukeminen on tärkeää koulutuksen, kielitaidon ja työkokemuksen hankkimiseksi - joustavalla tavalla. Kotouttamisohjelmassa todetaan, että ”maahanmuuttajat, jotka ovat työelämän ulkopuolella, kuten kotiäidit, saattavat usein jäädä neuvonta- ja ohjauspalvelujen ulkopuolelle. Pienten lasten äidit eivät usein ehdi riittävästi tai lainkaan koulutukseen kotoutumisaikana.” Maahanmuuttajanaisten kotoutumiseen tulisikin kiinnittää huomiota. Heille tulisi olla tarjolla kevyempiä kotoutumispalveluja, joihin osallistuminen olisi mahdollista lasten hoidon ohella. Yksi hyvä esimerkki on kotoutumisohjelmassakin mainittu osapäiväinen opetusjärjestely.

## Humanitaarisin perustein maahan muuttavat

Eri lähtömaaryhmistä tulleiden muuttajien välillä on suuria eroja työllistymisessä ja työurien kehityksessä (Busk ym. 2016; UTH-tutkimus 2014). Erojen taustalla ovat muuttajien erilainen koostumus (esim. koulutustaso ja kielitaito) ja maahanmuuton syyt. Lähtömaiden poliittistaloudelliset olot voivat myös vaikuttaa maahanmuuttajien kykyyn sopeutua yhteiskuntaan sekä kykyyn hankkia koulutusta ja työtä.

Tutkimusten mukaan humanitaarisista syistä maahan muuttavat työllistyvät yleensä heikommin kuin perhesyistä muuttavat (esim. Bevelander 2011). Myös Suomessa on havaittu, että vähiten työuraa kertyy maassaoloaikana Lähi-idästä ja Somaliasta tulleille, joista suuri osa on humanitaarisin perustein muuttaneita (Busk ym. 2016).

Humanitaarisin perustein muuttavien kotoutumiseen tulisi kiinnittää huomiota. Sveitsiläisen tutkimuksen mukaan pitkäkestoinen ja stressaava turvapaikanhakuprosessi heikentää työmarkkinoille integroitumista (Hainmueller ym. 2016). Toisaalta Ruotsissa on havaittu, että varhainen työmarkkinoille osallistuminen, jo hakuprosessin aikana, voi parantaa työmarkkinoille integroitumista tästä huolimatta (Bevelander & Pendakur 2009). Myös kotoutumiskoulutukseen tulisi päästä riittävän nopeasti.